

Kampen fortsetter

Taler

Kirsten Hansteen

Dato

29 mars 1949

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Debatt om ratifikasjon av Atlanterhavspakten (NATO)

- 1 Jeg er klar over at Stortinget i dag med stort flertall kommer til å godta Atlanterhavspakten og også gi Regjeringen mandat til å ratifisere den. Men dermed er vi ikke ferdige med denne saken. Jeg er enig med professor Kreyberg når han sier: «Saken er ikke avsluttet i og med at Stortinget vedtar Norges
- 5 tilslutning til Atlanterhavspakten. Tvert imot, det er da den begynner å virke.» «Pakten er en sjekk som skal betales» - sa han i et kringkastingsintervju. Derfor tror jeg en må være klar over at kampen mot denne politikken, mot virkningene av Atlanterhavspakten, etter hvert som de blir mer og mer følelige, etter hvert som sjekken skal innfries, vil fortsette.

10

- Stortingets representanter vet at selv om de har hatt hele den borgerlige presse og hele arbeiderpartipressen med seg i bestrebelsene på å stemple enhver motstander av Atlanterhavspakten som kommunist, så har den bevegelsen som har reist seg mot Regjeringens og Stortingets utenrikspolitiske linje i de siste
- 15 månedene hatt tilhengere langt utenfor det kommunistiske parti. Ja flertallet er mennesker som ellers ikke regner seg for å være kommunister eller som er enige med kommunistene i andre spørsmål.

- Jeg synes det kan være grunn til i dag først og fremst å stille følgende spørsmål:
- 20 Hva har behandlingen av denne saken lært oss om innholdet av vårt politiske demokrati, hvordan har vårt politiske demokrati virket i denne saken? Det Stortinget som sitter samlet i dag, ble valt høsten 1945. Den gang var situasjonen i verden og i vårt eget land en ganske annen enn den er i dag. Ikke en av de velgerne som la sin stemmeseddel i valgurnene høsten 1945, kunne ane at
- 25 stortingsrepresentantene 3 1/2 år senere skulle bli stillet overfor spørsmålet om Norges tilslutning til en militærallianse av mer vidtrekkende og forpliktende karakter enn noen allianse vårt land har inngått i fredstid tidligere i historien.

Ingen trodde at det overhodet i de enkelte land skulle fattes beslutninger om
30 vesentlige spørsmål i det mellomfolkelige samarbeid uten at det skjedde
gjennom de organer som var skapt ved opprettelsen av F.N. og på basis av de
avtaler som ble sluttet av de allierte under og ved avslutningen av krigen.

Når den bevegelsen som i de siste månedene har reist seg mot
35 Atlanterhavspakten, i så sterk grad vender seg til Stortinget med sine advarsler
og protester, så er det først og fremst fordi en har en følelse av at Stortinget er en
dårlig forvalter av demokratiet og folkestyret, hvis det nå uten å ta hensyn til
folkemeningen og uten å spørre vårt folk til råds gjennom en folkeavstemning
eller gjennom et valg, fatter så skjebnesvangre beslutninger med så
40 langtrekkende bindende virkning som den man i dag innbyr oss til å være med
på. Det ligger derfor en dyp og alvorlig realitet bak de advarslene som i de siste
månedene er kommet til Stortinget fra kvinner og menn som er motstandere av
Norges tilslutning til pakten. Disse menneskene sier til oss
stortingsrepresentanter: Vi har ikke valt dere med det mandat å vedta Norges
45 tilslutning til en av de store militærpakter i verden. Det er et faktum som ikke lar
seg bortforklare.

At det norske folk ikke har fått anledning til å ytre seg i denne sak, at pressen
ikke har gitt et riktig bilde av hvor folkeopinionen står, det viser bl. a. de ca. 41
50 000 protestbrev som ble brakt inn i Stortinget i går. Om en uke vil tallet på disse
protestene allerede være atskillig større. Jeg vil oppfordre
stortingsrepresentantene til å se litt nærmere på disse protestbrev, se etter hva
slags mennesker det er som sier sin mening. Det er nemlig ikke de som sitter i
partienes sentralstyrever eller i avisredaksjonene, og det er ikke dem som skriver
55 artikler i avisene. Det er småkårsfolket som har reist seg til protest. Og hvorfor?
Fordi de ut fra sine sunne instinkter og ut fra sine dyrekjøpte erfaringer
umiddelbart skjønner at her er fare på ferde. Her vil visse grupper innenfor det
politiske liv under falske slagord føre vårt land inn på en utenrikspolitisk linje
som ikke bringer det arbeidende folk i Norge annet enn øket utrygghet, økte
60 skatter til militære formål og som må sinke gjenreisningen og oppbyggingen av
landet vårt.

Det er denne brede opinion som ikke er kommet til uttrykk. Og jeg vil i den
forbindelse få sitere noe fra en artikkel av professor Kreyberg i «Dagbladet» for
65 16. mars. Jeg vil gjerne for dem som ikke kjenner professor Kreyberg, få gi
følgende opplysninger: Han er en vitenskapsmann, naturvitenskapsmann, som

aldri i sitt liv har deltatt i det politiske liv og som, for å bruke hans egne uttrykk, hverken er, har vært eller planlegger å bli kommunist. Ut fra det kjennskap han
70 som vitenskapsmann har til hva en ny verdenskrig vil bety for menneskeheten, ut fra sin personlige overbevisning om at Atlanterhavspakten øker faren for krig, og drevet av sin samvittighet til i likhet med naturvitenskapsmenn og nobelprisvinnere og atomforskere som professor Urey, Einstein og Blackett, å advare mot den fare som truer dem - ut fra dette har han i artikler og taler ført
75 en kamp mot Atlanterhavspakten, og sine erfaringer fra sitt arbeid gir han uttrykk for i denne artikkel. Han sier:

«Det lar seg ikke nekte at den demokratiske utglidning i denne tid har gjort et dypt inntrykk i vide kretser.

80 A-pakten søkes gjennomført i vårt land ved en undertrykkelse av opposisjonen og ved press på ansvarlige politikere.»

«Det er riktig,» sier han et sted «at en betydelig del av landets ledende aviser har
85 tatt inn signerte artikler av opposisjonens ledere, - men det lar seg på den annen side ikke nekte at en mengde innlegg er havnet i papirkurven under de forskjelligste påskudd. Men hva som verre er, at opplysninger om foredrag, møter og resolusjoner som går pakten imot undertrykkes systematisk. Og hva som er aller verst, uttalelser forvrenges og motiver mistenkeliggjøres.»

90 Jeg vil gjerne sitere et lite avsnitt til:

«Ser man dernest hen til den parlamentariske behandling av A-pakten, lar det seg ikke nekte at landets største og ledende parti har gjort seg skyldig i en grov
95 krenkelse av demokratiets prinsipper.

Forutsetningen for et sunt parlamentarisk styre er nominasjon og valg av rettskafne, selvstendig tenkende ansvarlige individer, som hos oss i Stortinget har selvstendig og individuelt ansvar for sine avgjørelser.

100 Det er intet i vår grunnlov, eller senere lovgivning, som fritar en stortingsmann for moralsk eller juridisk ansvar.»

Og jeg vil gjerne få føye til, ansvar overfor historiens dom.

Jeg vil gjerne si til de stortingsrepresentanter som også har hatt en talsmann her i dag, som stemmer for Atlanterhavspakten, til tross for at de har minst sagt stor tvil, men som også ut fra hele sin overbevisning er mot den, at dette ansvar får de overveie for seg selv.

Alle de som er Atlanterhavspaktens talsmenn og talsmenn for Norges tilslutning til Atlanterhavspakten, hevder at den skal være et vern, det viktigste vern om Norges og det norske folks sikkerhet. Er det noen i denne sal som virkelig vil hevde at det er en økende følelse av sikkerhet, av trygghet, av ro, som har preget befolkningen, den jevne kvinne og mann her i landet etter hvert som vi har nærmet oss dette møte, som skal avgjøre vår tilslutning til pakten? Det som har forenet hele den bevegelse som er reist mot Atlanterhavspakten, det være seg fra kommunister, pasifister, tilhengere av arbeiderpartiet eller andre partier eller av ingen partier, det er først og fremst dette at Norges tilslutning til Atlanterhavspakten øker usikkerheten når det gjelder vår fremtid. Den reiser igjen hele førkrigstidens spenning, dens krigsfrykt og angst, fordi den bryter, den bryter så avgjørende med det grunnleggende syn som for oss er ett med selve frigjøringen av vårt land i 1945: hele menneskehetens samlede kamp for en verdensomspennende, udelelig fred, uten blokker og maktgrupperinger.

Hva er årsaken til at denne tvil og uro stadig brer seg og stadig vokser blant befolkningen? Hovedårsaken tror jeg er at folk, jevne alminnelige mennesker, i de siste månedene ustanselig er blitt minnet om at vårt land og at Europa og verden for ikke så mange år siden, før den forrige, den siste verdenskrig, var inne på en utviklingsvei, som på en uhyggelig måte lignet de forhold vi mer og mer glir inn i i dag, så rystende uhyggelig, fordi denne utvikling den gang førte oss rett inn i verdenskrigens katastrofe.

Hr. Wolds historiske utlegninger virket på meg høyst eiendommelig. Før den første verdenskrig stod nettopp statene overfor hverandre, væpnet til tennene i militære allianser. Det var nettopp den samme maktbalansepolitikk som en nå forfekter at Atlanterhavspakten skal være uttrykk for; det var den væpnede freds tid. Ingen ville våge å bryte den væpnede fred, var det man hevdet, akkurat som en i dag hevder at A-paktlandenes militære styrke skal skremme en, så vidt jeg forstod hr. Wold i dag, imaginær, eller iallfall høyst eventuell, angriper. Nettopp erfaringene før den siste verdenskrig virker skremmende.

Et skudd i Serajevo forvandlet den væpnede fred til en verdenskrig og trakk det

ene land etter det andre inn i den, alle til forsvar, til forsvar for seg selv og sine høyst berettigede interesser.

Det foregikk i mellomkrigsårene, som også hr. Wold var inne på, - alltid i
150 fredens navn - en systematisk undergravning av Folkeforbundet og av
prinsippet om den kollektive sikkerhet slik at det ble betydningsløst akkurat
som man sier om F.N. i dag at det er betydningsløst. Etter at man gradvis hadde
foretatt en systematisk undergravning av Folkeforbundet, så ble det til slutt
betydningsløst og maktesløst og sto i befolkningens øyne nærmest som en
155 latterlig institusjon. Det var særinteresser, koloniinteresser, maktpolitikk og
maktbalansopolitikk og ikke minst frykten for det røde spøkelse - som i dag er
dukket så sterkt opp igjen - det var det som gjorde at de såkalte vestlige
demokratier den gang stilltiende godkjente at Mandsjuria ble utlevert til Japan,
Etiopia til Mussolini, Spania til Franco. Det var denne politikken som
160 kulminerte i de 4 vestlige stormakters, Tysklands, Italias, Frankrikes og
Storbritannias, berømte forlik i München.

Hr. Vatnaland siterte Atlanterhavspaktens bestemmelser og sa at - der ser dere jo
selv! Dere må jo være i ond vilje når dere ikke ser. Det står jo på trykk at pakten
165 vil sikre fred, individuell frihet, vår felles kulturarv osv. Det står jo i pakten! Jeg
må si jeg misunner hr. Vatnaland hans barnetro på det skrevne ord, men jeg vil
gjærne vite hvor han var i mellomkrigsårene. Münchenavtalen f.eks., ble jo som
kjent også sluttet i fredens navn, og Tsjekkoslovakia utlevert til Hitler i fredens
navn. Det er disse erindringer og erfaringer fra årene før den siste krig som har
170 skapt en voksende tvil utover hos befolkningen her i landet. Men, det er en
annen side også ved denne sak. Det er hos mange en voksende følelse av at med
tilslutning til Atlanterhavspakten føres Norge inn i en farlig tid, i farlige farvann
og med en splittelse i folket som vil bli dypere og dypere jo mer vi stilles overfor
spørsmålet om å ta konsekvensen av dette skjebnesvangre skritt. Under krigen
175 sto vi her i landet i vår kamp mot nazismen som en samlet enhet, og vi sto last og
brast med våre allierte i øst og vest. Quisling sendte forgjeves ut sitt korstogbrev,
sitt brev med oppfordring til korstog mot bolsjevismen. For hvert menneske
som i de vanskelige årene gjorde sin innsats, var forbundet og vennskapet med
alle våre allierte en vesentlig del av det grunnlag som ga oss alle holdning og bar
180 oss gjennom vanskene. Men i dag tar en initiativet til å slutte en internasjonal
allianse som av en av våre allierte fra krigsårene oppfattes - og må oppfattes -
som rettet mot dem i fiendtlighet mot dem. Og jeg vil gjerne spørre: Kan det i
vårt forhold til Sovjet-Samveldet påvises en eneste begivenhet, en eneste episode,

185 et eneste skritt fra vårt nabolands side overfor oss som berettiger oss til dette?
Om vi resonnerer ut fra norske interesser, ut fra våre egne norske erfaringer, kan
vi da hevde at det for oss foreligger noen som helst årsak til å forlate det
grunnlaget vi i krigens år aksepterte for å bygge verden opp igjen: å sikre freden
gjennom de Forente Nasjoner? Skal vi selv være med på å gjøre de Forente
190 Nasjoner maktesløst? Skal vi selv være med på å slutte oss til en pakt som av en
rekke medlemmer i de Forente Nasjoner betraktes som en opplagt aggressiv
handling? Skal vi bidra til å utdype splittelsen og enda føre denne splittelsen inn
i vårt eget land og inn i vårt eget folk? Om Stortinget vil gjøre dette og fortsette
på denne veien, da vil vi igjen og igjen i våre utenrikspolitiske som i våre indre
195 spørsmål føle hvordan splittelsen og skillet i folket blir større. Det blir en dyr
regning vi må betale for dette skjebnesvangre skritt. Det betyr et brudd med hele
vår fortid og med de prinsipper som vi har sett som det grunnleggende i vårt
arbeid, det viktigste og største for alle mennesker, freden og det felles samarbeid
mellom folkene.

200

Kilde

Stortingstidende 1949 s. 672-674

Emner

NATO

205

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/kampen-fortsetter>

210

215

220